

Kollektivtrafik och infrastruktur

Västra Götalandsregionen

2019-01-31

Lägesrapport 2018

Trafikförsörjningsprogrammets strategier och
utvecklingsområden

Förord

Trafikförsörjningsprogrammet är Västra Götalandsregionens övergripande styrdokument för kollektivtrafikens utveckling. Kollektivtrafiken är ett av våra viktigaste verktyg att ge invånarna bättre förutsättningar att bo, leva och utvecklas i samklang med en mer hållbar samhällsutveckling.

Enligt de beslutade samverkansformerna kring kollektivtrafiken i Västra Götaland ska Västra Götalandsregionen årligen göra en avstämning av arbetet med implementeringen av trafikförsörjningsprogrammet. Kommunerna ges då möjlighet att via de delregionala kollektivtrafikråden lämna yttranden på arbetet med att utveckla kollektivtrafiken.

Denna rapport är en del i den årliga avstämningen 2019 och ger en lägesrapport över hur arbetet fortskrider inom antagna strategier kopplade till trafikförsörjningsprogrammet och för de prioriterade utvecklingsområden som finns i programmet.

Trafikförsörjningsprogrammet för 2017–2020 finns på Västra Götalandsregionens hemsida; www.vgregion.se/kollektivtrafik.

Ulrika Bokeberg

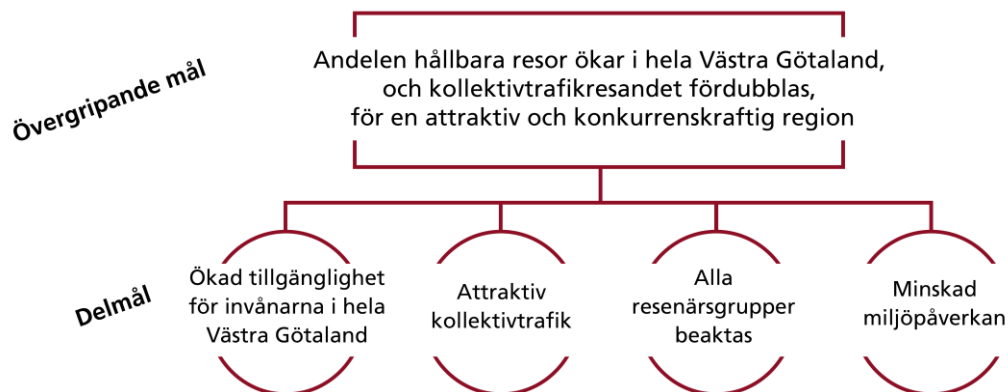
Avdelningschef kollektivtrafik och infrastruktur

Innehåll

1. Beslutade strategier - lägesrapport	4
Pris- och sortimentsstrategi	5
Målbild tåg 2035	5
Landsbygdsutredningen	5
Miljö- och klimatstrategi.....	6
Strategi för kollektivtrafik på jämlika villkor	6
Strategier för stadstrafiken i regionens fem utpekade pendlingsnav	7
2. Prioriterade utvecklingsområden – lägesrapport	8
Samhällsplanering och kollektivtrafik som ömsesidig process	8
Samordning med skolresor, utifrån lokala förutsättningar.....	9
Hållbart resande, samverkan för att utveckla smartare kombinationer av färd sätt.....	9
Principer och strategier för kollektivtrafiken i regionens pendlingsnav	10
Pris- och betalsystem samt information – enkelt att resa.....	11
Strukturerat arbete utifrån de sju diskrimineringsgrunderna; social hållbarhet.....	11

1. Beslutade strategier - lägesrapport

Trafikförsörjningsprogrammet har ett övergripande mål med fyra delmål.

Till programmet finns ett antal strategier som konkretiserar trafikförsörjningsprogrammets intention och viljeinriktning. Strategierna som ska ses som en del av trafikförsörjningsprogrammet och förtydligar hur målen i programmet ska nås inom olika områden. Samtliga strategier finns samlade på www.vgregion.se/kollektivtrafik.

Nedan ges en kortfattad lägesrapport gällande trafikförsörjningsprogrammets tillhörande strategier:

- Pris- och sortimentsstrategi**, steg 1 beslutad 2014, ny zonstruktur beslutad 2018
- Målbild tåg 2035**, beslutad 2013
- Landsbygdsutredning** – servicenivå på landsbygd, beslutad 2014
- Miljö- och klimatstrategi**, beslutad 2018
- Strategi för kollektivtrafik på jämlika villkor**, beslutad 2018
- Strategier för stadstrafiken i regionens fem pendlingsnav**, tre beslutade 2016–2018 och två under framtagande

Pris- och sortimentsstrategi

Västra Götalandsregionens pris- och sortimentsstrategi ska ge ett enklare och mera rättvist prissortiment för Västtrafik. Pris- och sortimentsstrategin består av två steg, där steg 1 beslutades i regionfullmäktige i februari 2014. Avseende steg 2 med ny zonstruktur fattade regionfullmäktige beslut i november 2018.

Lägesrapport:

Under 2018 har dels appen Västtrafik To Go utvecklats med fler tjänster och biljettslag. Vidare har ett förslag till ny zonstruktur förankrats i de delregionala kollektivtrafikeråden (DKR) samt i Beredningen för Hållbar Utveckling (BHU) som ställde sig bakom förslaget i maj 2018. Regionfullmäktige fattade beslut om den nya zonstrukturen i november 2018. Beslutet innebär att dagens över 70 zoner slås samman till tre zoner, vilket innebär en kraftig förenkling jämfört med idag. Västtrafik kommer att arbeta med genomförandet under 2019 och 2020.

Målbild tåg 2035

Målbild tåg 2035 är en konkretisering av trafikförsörjningsprogrammet avseende tågtrafikutvecklingen i Västra Götaland. Målsättningen är att tågtrafiken år 2035 ska klara tre gånger fler resenärer jämfört med år 2006. Målbild tåg visar på en viljeriktning beträffande utvecklingen av tågtrafiken fram till år 2035 där trafikeringsmål och tillkommande infrastrukturbehov preciseras. År 2035 är Västra Götaland ett konkurrenskraftigt tillväxtområde i norra Europa som erbjuder god livskvalitet och goda förutsättningar för näringsliv och arbetsmarknad, och detta ska tågtrafiken starkt bidra till.

Lägesrapport:

Fokus under 2018 har varit att komplettera Målbild Tåg 2035 med mål om att öppna nya stationer. Detta gjordes genom ”Västtågsutredningen” som beslutades i regionfullmäktige under 2018. Beslutet innebär att Målbild tåg 2035 kompletterades med mål om att öppna nya stationer i Bäckeфорs, Dals Rostock, Brålanda, Frändefors, Hillared, Länghem och Grimsås. Utöver det så arbetar Västtrafik vidare enligt genomförandeplan för tåg 2020 och utvecklar tågtrafiken i enlighet med den.

Landsbygdsutredningen

Landsbygdsutredningen har tagits fram, och beslutats, av kollektivtrafikenämnden i samråd med Västra Götalands kommuner. I denna utredning fastställs vilket lägsta utbud av kollektivtrafik du kan vänta dig om du bor på landsbygden. Ett grundutbud för kollektivtrafiken är viktigt, för att till exempel äldre, ungdomar och andra utan tillgång till bil, ska kunna nå service som vårdcentraler, apotek och livsmedelsbutiker.

Lägesrapport:

Under 2017 utvärderades landsbygdsutredningen och det kunde konstateras att grundutbudet som utlovas i utredningen är infört överallt. Detta innebär att samtliga kommuner har närtrafik med minst fem resmöjligheter per vardag och linjetrafiken är utbyggd i enlighet med tätortsstorleken. Fokus för Västtrafik har därefter varit att se på möjliga utvecklingssteg för att integrera den anropsstyrda trafiken i linjetrafiken med särskilt fokus på att utveckla närtrafiken.

Miljö- och klimatstrategi

Miljö- och klimatstrategin fastställer inriktning och mål för minskad miljö- och klimatpåverkan i kollektivtrafiken i Västra Götaland, och är en del av det regionala trafikförsörjningsprogrammet för Västra Götaland. Strategin anger mål fram till 2035 med delmål för 2025 och 2030.

För att nå målen i strategin krävs en omfattande övergång från förbränningsmotorer till eldrift i stadstrafik med buss, viss båttrafik och tågtrafik på oelektrifierad bana. Prioriteringen av drivmedel är el, biogas, flytande biodrivmedel. Teknik, kostnader, geografiska förutsättningar med mera kan dock påverka möjligt införande.

Lägesrapport:

Under 2017 gjordes en revidering av Miljö- och klimatstrategin, vilken sändes ut på remiss våren 2018. I oktober 2018 antogs den reviderade strategin av kollektivtrafiknämnden.

Strategin genomförs framför allt genom de krav som Västtrafik ställer i nya trafikupphandlingar. Den ökade elektrifieringen som krävs för att målen i strategin ska nås innebär att hela trafiksystem måste förändras och att laddinfrastruktur och fordonsdepåer måste optimeras för att undvika stora kostnadsökningar. Framdrivningsteknik och drivmedel inom kollektivtrafiken är i en utvecklingsfas med osäkerheter kring pris och klimatpåverkan som följd. Förändringar i förutsättningar sker i hög takt. En avstämning av mål och kostnader för att uppnå målen behöver därför göras kontinuerligt under programperioden och inför varje trafikupphandling.

Strategi för kollektivtrafik på jämlika villkor

Strategin för kollektivtrafik på jämlika villkor beslutades av kollektivtrafiknämnden i oktober 2018 och ersätter därmed strategin för funktionshinderanpassning av kollektivtrafiken. Strategin innebär ett strukturerat och systematiskt sätt att arbeta utifrån de sju diskrimineringsgrunderna. Nu pågår arbetet med att implementera strategin inom Västtrafik och avdelning kollektivtrafik och infrastruktur.

Lägesrapport:

Under 2018 har det förslag till strategi för kollektivtrafik på jämlika villkor som togs fram 2017 varit ute på remiss. Strategin beslutades under hösten av kollektivtrafiknämnden och har därmed ersatt den tidigare strategin för funktionshinderanpassning av kollektivtrafiken. Under hösten har Västtrafik påbörjat arbetet med en handlingsplan för genomförandet av strategin. Parallellt har avdelning kollektivtrafik och infrastruktur påbörjat arbetet med att ta fram en modell för sociala konsekvensbedömningar (SKB) i strategisk planering för att svara upp mot ett av delmålen i strategin. Under hösten testades modellen i bland annat arbetet med åtgärdsvalsstudie för metrobuss. Det arbetet kommer fortsätta under 2019 och en modell för SKB ska finnas färdig till slutet av 2019.

Strategier för stadstrafiken i regionens fem utpekade pendlingsnav

För naven i varje delregion; Göteborg/Mölndal/Partille (GMP), Trollhättan/Vänersborg (Tvåstad), Uddevalla, Borås och Skövde finns särskilda stadstrafikforum, där politiska företrädare för parterna möts 2–4 gånger per år för samverkan kring frågor som bedöms relevanta för stadstrafikens utveckling. Detta görs som en del av stadens utveckling och som en del i kollektivtrafiksystemet som helhet.

Inom respektive stadstrafikforum har eller ska en kollektivtrafikplan/målbild tas fram. Kollektivtrafikplanerna utgår från trafikförsörjningsprogrammet och beskriver hur kollektivtrafiken behöver utvecklas i samklang med stadsutvecklingen. Målsättningen är att stödja en hållbar region- och stadsutveckling och öka andelen hållbara resor med kollektivtrafik, gång och cykel.

Lägesrapport:

Göteborg, Mölndal och Partille: Målbild Koll2035 antogs av parternas respektive fullmäktige under vintern/våren 2018. Några av målbildens infrastrukturobjekt har fått delfinansiering i Sverigeförhandlingens storstadspaket för Göteborg. En genomförandeplan för första etappen av målbilden 2020–2024 kommer att tas fram gemensamt av parterna under 2019.

Trollhättan/Vänersborg: Kollektivtrafikplanen är ute på remiss till slutet av februari 2019 och målet är att den ska antas av parterna innan sommaren. Resandeutvecklingen har varit god och högre än målet för 2018. Kundnöjdheten med senaste resan är mycket hög men trygghet ombord sjunker. En orsak kan vara att det börjar bli väldigt fullsatt och det är kapacitetsproblem i trafiken.

Uddevalla: Arbetet med att ta fram en kollektivtrafikplan pågår för fullt och målet är att parterna ska anta planen under hösten 2019. Planering inför införandet av fem nya elbussar (med depåladdning) till juni 2019 pågår för fullt. Resandeutvecklingen har varit svagt positiv men har vikit lite neråt under hösten 2018. Kundnöjdheten för senaste resan ligger högt. Efter de negativa ordningshändelser som skett under året har en utökad samverkan startats för hantering av de viserings- och ordningsstörningar som skett.

Borås: 2016 antogs Utvecklingsplan 2025 för kollektivtrafiken i Borås. Under 2018 har automatisk trafikankräkning införts på alla stadsbussar. Under året har dessutom planering för att införa elbuss på linje 2 pågått. En genomförandeplan med sikte på 2025 kommer att tas fram gemensamt av parterna under 2019. Borås har också under året studerat förutsättningar för att införa självkörande bussar och planerar att under 2019 göra ett ”livetest”.

Skövde: Kollektivtrafikplan för Skövde år 2025 – med utblick 2035 antogs av parterna under hösten 2018. Nu ska en genomförandeplan tas fram. Under 2018 har antalet resor i stadstrafiken ökat markant jämfört med föregående år. Antalet arbetspendlare i stadstrafiken ökar och det höga ungdomsresandet under sommaren har hållit i sig under hösten. Kapacitetsproblem hanteras genom större fordon. Framkomligheten och tillgängligheten i och till Skövde ökar för bilister, vilket kan komma att påverka resandeutvecklingen framöver.

Siffror för resandeökning och nöjdhet återfinns i den årliga uppföljningen.

2. Prioriterade utvecklingsområden – lägesrapport

I trafikförsörjningsprogrammet 2017–2020 finns sex prioriterade utvecklingsområden, som ska vara i fokus de närmsta åren för att driva utvecklingen mot det övergripande målet. De delregionala kollektivtrafikeråden ska involveras i arbetet och kommunerna spelar en viktig roll för möjligheterna att nå målen. De prioriterade utvecklingsområdena är:

- samhällsplanering och kollektivtrafik som ömsesidig process
- samordning med skolresor, utifrån lokala förutsättningar
- hållbart resande, samverkan för att utveckla smartare kombinationer av färd sätt
- pris- och betalsystem samt information – enkelt att resa
- principer och strategier för kollektivtrafiken i regionens pendlingsnav
- strukturerat arbete utifrån de sju diskrimineringsgrunderna; social hållbarhet

Nedan ges en kortfattad lägesrapport för respektive utvecklingsområde.

Samhällsplanering och kollektivtrafik som ömsesidig process

Sammanfattning enligt trafikförsörjningsprogrammet: Kollektivtrafikplanering och övrig samhällsplanering behöver ske mer samordnat. Det handlar dels om att kollektivtrafiken ska kunna utvecklas effektivt, dels om kommunernas förutsättningar för att utveckla ny bebyggelse. Det kräver ömsesidigt kunskapsbyggande i syfte att ta fram tydligare principer och processer för parterna gällande kollektivtrafikutbud och bebyggelse.

Lägesrapport:

Hösten 2016 startade Västra Götalandsregionen tillsammans med Västtrafik en arbetsgrupp med representation från de fyra delregionala kollektivtrafikerådens tjänstemannanätverk samt Länsstyrelsen. Arbetsgruppen har identifierat utmaningar och tagit fram förslag på aktiviteter inom utvecklingsområdet.

Under första halvåret 2018 har ett arbete gjorts för att hitta goda exempel på kommunala planeringsprocesser där kollektivtrafiken kommit in på ett bra sätt. Det visade sig vara svårt, men resultatet av genomförda intervjuer har gett arbetsgruppen ett bra underlag för fortsatt utveckling av bättre samplanering mellan bebyggelse och kollektivtrafik. Arbetsgruppen har även genomfört en kartläggning över hur andra regionala kollektivtrafikmyndigheter och organisationer arbetar med avsiktsförklaringar kopplat till kollektivtrafiken.

Ett arbete med att ta fram ett pedagogiskt utbildningsmaterial om kollektivtrafiken i samhällsplaneringen som riktar sig till kommunala tjänstemän inom samhällsbyggnadssektorn har påbörjats och beräknas bli färdigt under första halvan av 2019.

Samordning med skolresor, utifrån lokala förutsättningar

Sammanfattning enligt trafikförsörjningsprogrammet: Det finns potential att öka servicenivån på landsbygd ytterligare genom samordning med skolskjutsar. De utredningar som gjorts visar att det inte finns en lösning som passar alla kommuner. Samordningen bör därför ske genom samråd mellan Västtrafik och respektive kommun utifrån geografiska och demografiska förutsättningar, inför upphandlingar, där både kommunen och Västtrafik strävar efter bästa möjliga totallösning för invånarna.

Lägesrapport:

Under 2018 har Västtrafik fortsatt sitt interna arbete med att tydliggöra hur de arbetar med samordning mellan skolskjuts och allmän kollektivtrafik. Arbetet beräknas slutföras under våren 2019.

Västra Götalandsregionen har tillsammans med Boråsregionen och Västtrafik startat ett arbete för att utveckla samordning av skolresor inom delregionen. Detta efter att Boråsregionen i föregående års avstämning signalerat att delregionen gärna engagerar sig mer i utvecklingsområdet. När arbetet har kommit igång ordentligt kommer övriga delregioner att bjudas in för dialog.

Hållbart resande, samverkan för att utveckla smartare kombinationer av färdstätt

Sammanfattning enligt trafikförsörjningsprogrammet: Kollektivtrafiken är ofta – men inte alltid – det hållbara alternativet, ekonomiskt och miljömässigt. Ett viktigt utvecklingsområde är att kombinera färdstätt smartare. Åtgärder ska anpassas utifrån lokala förutsättningar och behov, geografiskt och hos olika resenärgrupper, för såväl vardagsresor som resor inom turism och besöksnäring. Det innebär fortsatt hög prioritet för samverkansprojekt för utveckling av nya tjänster för att underlätta för samåkning, bilpooler, cykelpooler osv. Därtill krävs systematiskt beteendepåverkande arbete.

Lägesrapport:

Hållbart resande väst

Hållbart resande väst (HRV) har under tre och ett halvt år blivit en aktiv aktör inom området hållbart resande i Västsverige och Sverige. 2018 låg HRV:s fokus på att fungera som stöd och kunskapskälla för kommunerna genom att erbjuda projekt, kunskapsstöd och nätverk, men även genom att ta fram kunskapsunderlag som cykelpotentialstudien. HRV har också drivit påverkansarbete kopplat till hållbart resande i olika forum. Under Almedalsveckan höll HRV ett välbesökt seminarium som handlade om hinder för hållbart resande samt deltog i flera paneldebatter. Projekt som genomfördes under året var Vintercyklist, Cykelvänlig arbetsplats, Buss ohoj! och På Egna Ben. HRV har spridit kunskap i ämnet hållbart resande genom hemsida, Facebook, Instagram och Twitter.

Nytt för 2018 var att HRV arbetade efter tre prioriterade områden; *Hållbart resande på landsbygd, hållbart resande i tjänsten och för de anställdas resor till och från arbetsplatsen* samt *aktiv mobilitet för barn och unga*. Dessa prioriterade områden har legat till grund för utveckling av projekt, aktiviteter och samarbeten under året.

Sedan tidigare år har HRV identifierat en svårighet i att engagera fler kommuner att bli aktiva samarbetspartners. Ofta är det samma kommuner som är med i flera av de projekt HRV erbjuder. Det finns ett stort intresse hos kommunerna men oftast finns inte tillräckligt

med personella resurser. HRV har även märkt att möjligheterna för kommunerna att delta i flera projekt samtidigt är små. För att kunna växla upp arbetet ytterligare har HRV ansökt och blivit beviljade medel från Energimyndigheten. Fram till november 2020 kommer två projektledare att arbeta med att växla upp HRV:s arbete i hela regionen. Total projektbudget är 2,8 miljoner kronor.

2018 startades även ett annat stort projekt upp – KomILand. Det är ett tvåårigt projekt med finansiering från VINNOVA kring kombinerad mobilitet på landsbygd och i mindre tätorter. Tester med flera mobilitetstjänster i samma plattform kommer att testas på 2–4 orter i Skaraborg. Total projektbudget är 11 miljoner kronor.

Mer information om hållbart resande väst finns på www.vgregion.se/hrv.

Kombinerad mobilitet

Västrafik har kollektivtrafiknämndens uppdrag att utveckla kombinerad mobilitet som tjänst. Arbetet innefattar att öppna upp för tredjepartsförsäljning för att fler aktörer ska kunna bygga kombinerade tjänster. Under 2018 har piloter med samarbetspartners genomförts för att få kunskap och lärdomar utifrån perspektiven kund, teknik och affärsmodell. Detta med ambition att vara redo att öppna upp för tredjepartsförsäljning i kontrollerad form under 2019.

Teknisk utveckling och anpassning av biljettsystemet till nationell Biljett- och betalstandard (BoB) har gjorts på Västrafiks digitala försäljningsplattform, som ett viktigt steg för att digitalt kunna tillgängliggöra biljettutbud. En pilot har genomförts i samarbete med Parkeringsbolaget Göteborg och under en testperiod var det möjligt att köpa och validera västrafikbiljett i en extern digital app. Västrafik har tillsammans med Borås stad genomfört ett pilotprojekt med hyrcyklar i staden under maj-nov 2018, för att stärka cykelns koppling till kollektivtrafiken. Ytterligare piloter har startats med inriktning på nyinflyttade i BRF Viva och tjänsteresor inom SDF Väster Göteborg. Kollektivtrafik kommer att vara en del av en mobilitetstjänst för dessa grupper tillsammans med bil- och cykelpool.

Principer och strategier för kollektivtrafiken i regionens pendlingsnav

Sammanfattning enligt trafikförsörjningsprogrammet:

Strategier för att möta befolkningstillväxten och uppnå ökad marknadsandel för hållbara resor behöver utvecklas ytterligare. Samråd sker politiskt i stadstrafikforum för respektive pendlingsnav i Västra Götaland. För dessa tätorter handlar det dels om att skapa effektiva och goda förbindelser för de som pendlar in från resten av regionen, dels att stödja stadsutvecklingen.

Lägesrapport finns i avsnitt strategier under rubriken **Strategier för stadstrafiken i regionens fem utpekade pendlingsnav**

Pris- och betalsystem samt information – enkelt att resa

Sammanfattning enligt trafikförsörjningsprogrammet:

Steg 1 i pris- och sortimentstrategin, som beslutades i februari 2014, syftade till att göra resandet med kollektivtrafiken enklare för resenären. Förenklingar i form av färre tillägg och varianter av färdbevis, enhetligare regler för kommunala tillköp, rabattsatser, möjlighet att köpa färdbevis i mobilen och att avskaffa check-ut är sådant som redan är i huvudsak genomfört.

Steg 2 av pris- och sortimentstrategin handlar om att se över zonsystemet till något som upplevs som enklare och mera rättvist än dagens indelning, att utveckla biljettsamverkan för att underlätta resor över länsgräns samt fortsatt utveckling av försäljningskanaler och information till resenären om hur och var man kan köpa biljetter och resa med kollektivtrafiken.

Lägesrapport finns ovan under rubriken **Pris- och sortimentsstrategi**

Strukturerat arbete utifrån de sju diskrimineringsgrunderna; social hållbarhet

Sammanfattning enligt trafikförsörjningsprogrammet: Västra Götalandsregionen har gjort en utredning som visar att åtgärder för funktionsnedsatta även gynnar andra grupper i samhället. Den visar att ytterligare åtgärder krävs, framförallt när det gäller att öka tryggheten för olika resenärgrupper. Ökad kunskap och utveckling av ett strukturerat arbetssätt krävs dock för att beakta de sju diskrimineringsgrunderna; kön, könsidentitet, etnisk tillhörighet, religion/trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder (barn/äldre). Här ingår att utveckla kollektivtrafikens roll som ett verktyg för integration, jämställdhet och att stärka barns rättigheter.

Lägesrapport finns ovan under rubriken **Strategi för kollektivtrafik på jämlika villkor**

Dokumentnamn:

Lägesrapport 2018

Trafikförsörjningsprogrammets strategier och utvecklingsområden

Diarienummer: KTN 2019–00011

Kontaktpersoner:

Sara Eriksson, 070-730 25 93, sara.eriksson@vgregion.se

Anna Kronvall, 076-940 28 21, anna.kronvall@vgregion.se